Luonnonvarakeskus

Dnro2745/00 00 02 00/2018

17.9.2018

Asia: Maa- ja metsätalousminieriön selvitys (31.8.2018) maa- ja metsätalousvaliokunnalle koskien Itämeren hyljekantojen hoitosuunnitelmaa

Eduskanta
Maa- ja metsätalousvaliokunta

Asiantuntijalausunnon esittäjä: tutkija Mervi Kunnasranta

Luken asiantuntijalausunto

1. Johdanto

Maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt Luonnonvarakeskukselta (Luke) asiantuntijalausuntoa maa- ja metsätalousminieriön (MMM) selvityksestä koskien Itämeren hyljekantojen hoitosuunnitelmaa (MMM, 2007). Selvityksessä käydään läpi merihyljekantojen nykyistä kokoa, metsästystä ja vahinkokehitystä sekä arvioidaan toimenpiteiden toteutumista ja vaikutuksia hyljekantoihin, hylkeiden aiheuttamien vahinkojen kehitykseen sekä vahinkojen estämiseen.

2. Lausunto

Luke näkee, että hoitosuunnitelman keskeisiä tavoitteita on saavutettu varsin hyvin, kuten MMM toteaa, mutta erityisesti tutkimuksellisten hankkeiden toteutuminen on Luken näkemyksen mukaan ollut osin vähäistä verrattuna suunnitelman linjaamiin laajoihin tutkimustarpeisiin, -toimenpiteisiin ja suosituksiin. Suunnitelman sisältämiä pitkäaikaisia seurantatyyppisiä tutkimuksia ei ole mahdollista toteuttaa yksittäisillä hankerahoituksilla. Myös tutkimuslaitoksen omat prioriteetit vaikuttavat jatkuviksi suunniteltujen seurantojen käytännön toteutumiseen. Selvityksessä mainitaankin kannanhoidollisten seurantojen heikentyminen (esim. vuosittaiset hallilaskennat), vaikka samalla tiedostetaan se, että halli aiheuttaa edelleen merkittävimmät vahingot kalataloudelle ja on metsästetty riistalaji. Myöskään hyljenäytteiden keruu hylkeiden ravitsemustilan ja lisääntymistehon sekä metsästyssaaliin rakenteen seuraamiseksi ei ole onnistunut kunnolla joka vuosi rahanpuutteen takia.

Selvityksessä esitetään, että hyljekantojen kasvu on niin suurta, ettei nykyisellä metsästysmäärillä pystytä kantoihin vaikuttamaan. Luke huomauttaa, että keväisissä hyljelaskennoissa havaittujen hallien määrä Suomen merialueella ei ole enää viime vuosina kasvanut. Laskentatulosten valossa kannan kasvu näyttää olevan taittumassa koko Itämerellä, hallien laskentakannan pysyttyä runsaassa 30 000 yksilössä jo useita vuosia (kts. selvitys, sivu 4 kuva). Hallikannan kasvun painopiste on viime vuosina siirtynyt Itämeren eteläosiin. Metsästyksellä voi olla merkitystä hallikantaan, kun pyyntimäärät ovat suuria ja pyynti kohdistuu erityisesti aikuisiin (esim. vuodet 2008 ja 2009, kun koko Suomen saalis Ahvenanmaa mukaan lukien oli noin 600, metsästyspaine noin 7 % laskentakannasta ja aikuisten osuus saaliissa noin 50 %; kuva 6, jossa vain Manner-Suomen saalis). Metsästyspaine on saattanut vaikuttaa kannan kasvunopeuteen yhdessä naaraiden lisääntymistehon kanssa: kasvu notkahti, kun metsästyspaine oli suurin ja jatkui, kun erityisesti aikuisiin kohdistunut metsästyspaine pieneni. Norpan osalta metsästyksen vaikutuksia Perämeren kantaan ei voida vielä arvioida.

Itämerennorppakanta kasvaa, mutta vain Perämeren-Merenkurkun kannanhoitoalueella, jossa valtaosa norpista elää. Sen sijaan pienet eteläiset norppaosakannat Lounaissaaristossa ja Suomenlahden kannanhoitoalueilla ovat taantuvia ja niiden tulevaisuutta heikentää edelleen muuttuva ilmasto. Näihin osakantoihin on kohdistettu suunnitelmassa useita tavoitteita ja toimenpiteitä, joita ei, muutamaa lentolaskentaa lukuun ottamatta, ole käytännössä lainkaan toteutettu.

Luke yhtyy MMM:n näkemykseen siinä, että EU:n asettama hyljetuotteiden kauppakielto käytännössä estää hoitosuunnitelman linjaaman metsästyskulttuurin kehittämisen. Lisäksi kielto heikentää suunnitelman tavoitteeksi asetettua ihmisten ja merihylkeiden rinnakkaiseloa, kun hylkeitä ei nähdä arvostettuna riistana, vaan ne koetaan rannikkoalueilla haittaeläiminä kalataloudelle aiheutuvien merkittävien vahinkojen takia. Hylkeiden aiheuttamien vahinkojen puutteellinen korvaaminen heikentää edelleen tilannetta.

MMM toteaa, että sidosryhmien välillä on ristiriitaisia näkemyksiä merihylkeistä. Luke näkee, että yhtenä syynä muiden joukossa voi olla myös yhteisen tiedonvälitysfooruminen puuttuminen. Suunnitelman (2007) julkaisun jälkeen sidosryhmien tiedonvälityskanavaksi perustetut hyljeneuvottelukunnat eivät ole olleet aktiivisia viime vuosina ja keskustelua ei ole juuri käyty eri osapuolten kesken. Haitat kaupalliselle kalastukselle ovat yhä merkittäviä ja keinoja niiden vähentämiseksi tulee etsiä edelleen.

Liitteessä 1 käydään vielä läpi yksittäisten toimenpiteiden toteutuminen. Taulukossa väitetään kahdessa kohtaa virheellisesti hallilaskentoja tehdyn vuoteen 2018 asti; viimeksi halleja on laskettu vuonna 2017. Liitteessä todetaan myös, että Suomi tiivistää yhteistyötä muiden Itämeren valtioiden kanssa hyljekantojen koon seurannassa. Jättämällä laskentoja väliin Suomi kuitenkin vaikeuttaa Itämeren hallikannan koon seurantaa, mistä kärsivät myös muut maat. Kalbådanin pakoetäisyystutkimus on toteutettu (raportointi 11/2006) jo ennen suunnitelman valmistumista. Norpan osakantojen välistä eriytymistä ei Itämerellä ole tiettävästi tutkittu, vaikka aihepiiriin on epäsuorasti viitattu parissakin eri työssä. Norpan alueellista lisääntymismenestystä ei voida selvittää, koska metsästysnäytteitä saadaan vain Perämereltä. Selvityksen hallin ja norpan osuudesta eri merialueilla tapahtuviin hyljevahinkoihin kerrotaan olevaan meneillään. Luotettavien tulosten saaminen voi tässä olla haasteellista. Myrkkyjen kertymistä Itämeressä selkärangattomista huippupetoihin, kuten hylkeisiin, selvitetään EU-hankkeessa (BaltHealth 2017-2019, Luke mukana).

3. Lausunnon tiivistelmä

Yhteenvetona Luke toteaa, että se yhtyy MMM:n näkemykseen hoitosuunnitelman keskeisten tavoitteiden toteutumisesta, mutta nostaa erityisesti esille tutkimus- ja seurantahankkeiden vaihtelevan toteutuksen resurssien puutteen takia ja hallikannan kasvun tasaantumisen sekä korostaa eteläisten norppakantojen heikkoa tilaa.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat: tutkija Mervi Kunnasranta, erikoistutkija Kaarina Kauhala ja ryhmäpäällikkö Ari Leskelä